

גילוי דעת של פורום הכלכלנים למען הדמוקרטיה

בנושא תוכנית ממשלת ישראל לרכז את אוכלוסיית עזה בדרום הרצועה

עיקרי הדברים

אנו, כלכלנים חברי סגל באוניברסיטאות וכלכלנים אשר מילאו תפקידים בכירים במגזר הציבורי, כותבים גילוי דעת זה כדי לטעון בחריפות נגד תוכנית הממשלה להקמת "עיר הומניטרית" בה ירכזו מאות אלפים מתושבי הרצועה. אנו מתנגדים בכל תוקף לתוכנית ולכל המשתמע ממנה.

כבני אדם אנו מזדעזעים מרעיון זה. מדובר בהקמת מחנה בו תרוכז אוכלוסייה אזרחית בכפייה ללא יכולת להיכנס ולצאת ממנה לפי רצונם. בפועל מדובר במתקן כליאה בלתי אנושי ובלתי מוסרי בעליל. [לפי חוות דעת משפטית](#), "ביצוע תוכנית זו, אם יתממש, יהווה שורה של פשעי מלחמה, ופשעים נגד האנושות, ובהתקיים תנאים מסוימים הוא עשוי ליפול בגדר הפשע רצח עם."

כחוקרים בתחום מדעי החברה אנו מתריעים על המשמעות החברתיות ההרסניות. ריכוז כזה יביא לסרבנות רחבת היקף ויגביר מאד את הקיטוב בישראל

מעבר לעמדה הערכית, ככלכלנים אנו מעריכים כי ביצוע התוכנית ימיט על ישראל נזק כלכלי כבד: מדינות אירופה עלולות להטיל על ישראל סנקציות כלכליות, שיביאו לפגיעה משמעותית בסחר עם אירופה, שהוא מרכיב מרכזי בייבוא וביצוא הישראלי. הצעדים האירופיים יביאו להורדות דירוג אשראי נוספות של המשק הישראלי ועלייה נוספת בפרמיית הסיכון של ישראל ובריבית העומדת בפניה. ניתוק, גם אם חלקי, מאירופה יאיץ את הגירת סקטור ההייטק אל מחוץ לישראל. שליטה ישראלית ישירה ברצועת עזה ואספקת שירותים אזרחיים לתושביה יעלו את תקציב הבטחון בסדר גודל של 10-15 מיליארד ש"ח, יותר מתקציב משרד הרווחה או מהתקציב המופנה לרשויות המקומיות.

נדרשת הבהרה מיידית של ראש הממשלה ו/או החלטת ממשלה שתמחוק לעיני כולי עלמא את האפשרות שמדינת ישראל תבנה ותנהל מחנות למאות אלפי אזרחים, גם אם כינויים "הומניטרי".

אנו, כלכלנים חברי סגל באוניברסיטאות בישראל, וכלכלנים אשר מילאו תפקידים בכירים במגזר הציבורי בישראל, כותבים גילוי דעת זה כדי לטעון בחריפות נגד תוכנית הממשלה להקמת "עיר הומניטרית".

לפי דיווחים בכלי תקשורת, יש לממשלה כוונה להקים "עיר" זאת על חורבות רפיח, ולרכז בה את אוכלוסיית רצועת עזה. התוכנית היא להכניס תחילה 600 אלף פלסטינים לאחר בידוק, בעיקר מאזור המואסי, ולא לאפשר לנכנסים לצאת ממנה אלא לצורך הגירה (ראו ידיעה בעתון ["ישראל היום" ב-6 ביולי 2025](#); [ידיעה בעיתון 'הארץ' ב-7 ביולי 2025](#) וכתבה [בערוץ 14 ביום 8 ביולי 2025](#)). בימים האחרונים דווח על לחצים של ראש הממשלה על הצבא להתחיל בהכשרת השטח.

מחנות המרכזים אוכלוסיה אזרחית "עוינת" אינם המצאה חדשה. מחנות כאלה החלו לקום במחצית השנייה של המאה ה-19. כיום עושים בהם שימוש משטרים דיקטטוריים במזרח אסיה, באפריקה, ברוסיה ובדרום אמריקה. בעבר הייתה מדיניות זאת נקוטה ע"י המשטר הסובייטי, וכמובן המשטר הנאצי. הנסיון להלבין את המעשה תוך שימוש בכינויים 'הומניטריים' גם היא אינה חדשה ואינה גורעת מאכזריותה של ההצעה.

בתחקיר מקיף של [הפיננשל טיימס בתאריך 4 ביולי 2025](#) שדן בשיטה החדשה שהונהגה בסוף מאי השנה לחלוקת סיוע בעזה על ידי GHF, [קושר רעיון זה לתוכנית שנועדה להביא לעזיבתם של חצי מיליון תושבי הרצועה](#). עד כה הובילו שיטת חלוקת המזון והאירועים סביבה להרג מאות אזרחים ולהחרפה ברעב. קשה להימנע מההערכה כי התוכנית ל"עיר הומניטרית", הנהגת שיטת מרכזי הסיוע, וחידוש ההפצצות הישראליות במחצית מרץ מצביעים על כך שאין בכוונתה של ממשלת ישראל לסיים את המלחמה, להביא לשחרור החטופים, ולגבש הסדר סביר לממשל ברצועת עזה.

אנו מתנגדים בכל תוקף לתוכנית "העיר הומניטרית" ולכל המשתמע ממנה, בין היתר מהטעמים הבאים:

ראשית, כבני אנוש אנו מזדעזעים עמוקות מתוכניות זו. מדובר, הלכה למעשה, בהקמת מחנה אוהלים בו ישוכנו מאות אלפי תושבים, בצפיפות רבה, באופן בלתי אנושי ובלתי מוסרי בעליל. [לפי חוות דעת משפטית](#) של עמיתינו המשפטיים: "ביצוע תוכנית זו, אם יתממש, יהווה שורה של פשעי מלחמה, ופשעים נגד האנושות, ובהתקיים תנאים מסוימים הוא עשוי ליפול בגדר הפשע רצח עם." כפי שמצוין במסמך המשפטיים, המקובל עלינו, במעשה זה הופכת ממשלת ישראל לא רק את עצמה אלא גם את מפקדי צה"ל וחייליו, וביניהם בני משפחותינו וידידנו, לפושעי מלחמה על כל המשמעויות הטמונות בכך לדורות קדימה.

שנית, כחוקרים בתחום מדעי החברה מוכרות לנו השלכותיו של מעשה כזה, ואנו רואים חובה להתריע על המשמעויות ההרסניות הכרוכות בו לטווח קצר ולטווח ארוך, הן על החברה בעזה והן על החברה בישראל.

החברה בישראל צפויה להיפגע מהטעמים הבאים:

1. ניהול מחנות המרכזים מאות אלפי אזרחים על ידי חיילים ישראלים יעמיד את המשרתים בסדיר ובמילואים בפני דילמות מוסריות קשות וצפוי להביא בטווח המיידי לסרבנות בהיקף רחב.
2. ההשלכות המוסריות והמעשיות הכרוכות בניהול מחנות כאלה צפוי אף להביא להגירה מרצון של חלקים נרחבים מהשכבות המשכילות והיצרניות ביותר בחברה הישראלית, תהליך שכבר החל^[i]. עזיבה זו תביא להדרדרות כלכלית מהותית עד כדי הפיכתה של ישראל למדינה נחשלת וכושלת.
3. יגבר הסיכון שהקיטוב הפוליטי בישראל יעמיק מאד.
4. המדיניות האמורה הולכת יד ביד עם הפקרת החטופים, נטישת יישובים, ערעור המערכת המשפטית וצעדים רבים אחרים הפוגעים בחוזה האמון בין אזרחי המדינה לשלטון.

שלישית, מעבר לשיקולים הערכיים, ככלכלנים נציין כי להערכתנו ביצוע התכנית ימיט על ישראל נזק כלכלי כבד בעקבות מספר תהליכים:

1. בנוסף לפגיעה הכלכלית שצפויה להיגרם עקב הגירת ישראלים, ביצוע התוכנית האמורה יביא ללחץ כבד של האזרחים על הממשלות בכל רחבי האיחוד האירופי, בריטניה, ומדינות צפון אירופה לנקוט סנקציות כלכליות כלפי ישראל. יש לזכור שכ-45% מהיבוא לישראל מקורו באירופה, והיקפו גדול יותר מפי 4 מהיבוא מארה"ב. היצוא לאירופה גדול אף הוא מהיצוא לארה"ב ומהווה למעלה מ-35% מהיצוא הישראלי. יש לצפות לפגיעה משמעותית בסחר זה על כל הכרוך בכך לתעסוקה בישראל.

2. סביר שהצעדים האירופיים יביאו להורדות דירוג אשראי נוספות של המשק הישראלי, שכבר חווה בשנתיים וחצי האחרונות הורדות משמעותיות. הורדות אלו יביאו לעלייה נוספת בפרמיית הסיכון של ישראל ובריבית העומדת בפניה ויכבידו עד מאוד על גיוס החוב הנדרש למימון המשך הלחימה בעזה, כמו גם על מימון שיקום ההרס שיצרו הלחימה באיראן, בעזה ובגבול הצפון.

3. הורדות דרוג וניתוק כלכלי מאירופה, גם אם חלקי, יאיצו את הגירת סקטור ההיי-טק אל מחוץ לישראל. הנזק מהגירה, גם אם חלקית, של ההיי-טק הוא עצום. סקטור זה הוא קטר הצמיחה של המשק, ומהווה חמישית מהתוצר שלו. לעניין זה די אם נזכיר כי לצד הוצאות הביטחון הכבדות מתקיימת בישראל חלוקה מחדש של משאבים בהיקף רחב. סקטור ההיי-טק, האחראי לכשליש מתקבולי מס ההכנסה, מהווה מקור חשוב למשאבים גם לקבוצות החלשות, ובכללן החרדים.

4. לפי הערכה אחת – <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14438623> – העלות הישירה של התוכנית צפויה לעמוד על 10 עד 15 מיליארד ש"ח. מדובר אפוא בנטל ישיר של כ-2% מתקציב המדינה, יותר מתקציב משרד הרווחה או מהתקציב המופנה לרשויות המקומיות.

קו ישר מחבר בין התדרדרות הדמוקרטיה, אובדן האמון בממשלה והפגיעה בשלטון החוק לבין הפעולות בעזה שהן לא מוסריות, לא חוקיות, ובעלות פוטנציאל נזק חברתי-כלכלי עצום לישראל.

נדרשת הבהרה מיידית של ראש הממשלה ו/או החלטת ממשלה שתמחוק לעיני כולי עלמא את האפשרות שמדינת ישראל תבנה ותנהל מחנות למאות אלפי אזרחים, גם אם כינויים "הומניטרי".

[i] ראו למשל <https://www.ynet.co.il/news/article/bj4fl4ziye>

